

(Atkelta iš 13 p.)

fų Šuazelių sodininkus Vasiliauskus. Kazys Vasiliauskas mirė 1945 m. Balbieriškyje. Kazimiero sūnus Silvestras Vasiliauskas buvo paskutinis Platelių dvaro sodininkas. Jis gyveno Platelių miestelio Ežero gatvėje.

1890 m. Platelių dvaro urėdas buvo Urbonavičius, kuris buvo vedęs Andriejauskaitę iš Bukantės palivarako. Gyveno jie kukliai. Kai mirė vaikas, bažnyčioje karstelį ant kontapalio nekėlė – pasitenkino staliuku.⁴⁴

1890 m. Platelių dvare miškais rūpinosi bajoras Zdanovičius. Jis buvo mokytas vyras, dalyvavo 1863 metų sukilime ir kautynėse su caro kazokais, kurios vyko prie Dabikinės. Už dalyvavimą 1863 metų sukilime caro valdžia jam valdiškos tarnybos nedavė. Zdanovičius buvo geras, kuklus, savo pavaldiniams eiguiliams teisingas.

Eiguliams pats grafas išmokėdavo algas. Kai eiguliai ateidavo į dvarą algų, jis vis pasiteiraudavo ar jiems ko nors netrūksta, ar ko nereikia.⁴⁵

Su vietos gyventojais grafas Liudvikas Šuazelis artimų ryšių nepalaikydavo, su jais nedraugaudavo, bet ir neskriausdavo jų – neturėjo tam ir galių. L. Šuazelis nemėgo balių, prabangos. Su mokačiais šnekėdavo lenkiškai, prancūziškai, vokiškai. Su apylinkės valstybės tarnautojais, paprastais žmonėmis kalbėdavo žemaitiškai.

Prof. Augustiną Voldemarą ištrėmus, jį apgyvendino Platelių dvare. Tada dvaro pastatas jau buvo gerojai sunykęs, tad gyventi tiko tik kai kurios patalpos. Prof. Augustinas buvo įkurdintas viename kambaryje. Tada dvare gyveno ir Liudviko bei Marijos brolis Bagdonas Gabrielius Šuazelis su žmona Matilda.

1939 m. mirė grafaitė Marija Šuazel, kuri ilgai sirgo vėžiu. Jai iš Prancūzijos buvo net slaugytoja atsiųsta. Brolis labai gedėjo sesers. Už tai, kad būtų padarytas rūsys Platelių bažnyčios šventoriuje mirusios sesers Marijos palaikams palaidoti, grafas Liudvikas Platelių bažnyčiai paaukojo 10 tūkst. litų.

Platelių grafų Šuazelių auklėtoja (nianė) taip pat palaidota Platelių bažnyčios šventoriaus pakraštyje išmūrytame rūsyje.

1939 m. rūsys buvo paplatintas. Šiame rūsyje yra palaidoti ir Liudviko bei Marijos brolio Bagdono Gabrieliaus Šuazelio palaikai.

Po sesers mirties grafas Liudvikas Šuazelis liko vieningas Platelių dvaro savininkas ir stambiausias dvarininkas Lietuvoje.

1939 m. grafas Liudvikas Šuazelis pardavė didžiausią Platelių dvaro dalį – Plokštinės miškus. Gavęs už juos 1,5 milijono litų, nusipirko labai gražius mūrinius

Platelių klebonija, Platelių dvaro parko fragmentas ir „Šv. Florijonas“ Platelių miestelio centre

Lapieno namus Kaune.⁴⁶

1940 m. rugpjūčio mėnesį Lietuvos Vyriausybė nacionalizavo bankuose laikytus didikų pinigus. Nacionalizavo ir Platelių dvarą su pastatais, gyvu ir negyvu inventoriu ir čia įsteigė Platelių tarybinį ūkį. Vokiečių okupacijos metais buvęs Platelių dvaras tapo valstybiniu ūkiu.

1940 m. rugpjūčio mėnesio pradžioje grafas L. Šuazelis, palikęs savo kilnojamą ir nekilnojamą turtą, per Šveicariją, rankoje turėdamas tik portfelį, išvažiavo į Prancūziją.

Vieną 1943 m. žiemos rytą (5 valandą) Platelių dvaro mediniai rūmai, kurie tuo metu priklausė Platelių tarybiniam ūkiui, sudegė iki pamatų.

Parengta pagal Juozo Mickevičiaus tekstus (1973 m. gruodžio 23 d. parengtą Kretingoje ir 1982 m. lapkričio 30 d. parengtą Šarnelėje), Danutės Mukienės tekstus apie Sofiją Tyzenhauzaitę ir Antano Gulkaus tekstą „Grafi Šuazeliai – prof. Voldemaro šeiminkai“

PANAUDOTA MEDŽIAGA:

1. 1945 m. gruodžio 24 d. Juozo Mickevičiaus užrašyti Karolio Prialgausko, gimusio 1865 m. Platelių dvaro tarnautojo šeimoje, prisiminimai. K. Prialgauskio tėvas buvo kilęs iš bajorų, šiek tiek pasimotas. Buvo aukšto ūgio, storais ūsais. Dvare su Šuazeliais kalbėdavo lenkiškai, buvo pramokęs kalbėti ir prancūziškai. Mirė Plateliuose. Palaidotas Beržoro kapinėse. Jo sūnus Karolis buvo raštingas. Suaugęs aptarnaudavo Platelių paštą. Laiškus nuveždavo į Plungės paštą, o laikraščius, laiškus parveždavo iš Plungės pašto į Platelius. Vėliau nuomojo dvaro ūkelį Platelių miestelyje ir valdė Platelių paštą. Būdamas 27 metų amžiaus, vedė Urbonaitę, gyvenusią Žemaičių Kalvarijoje. Pasogos gavo 6 ha žemės. Išvažiavo iš Platelių į Žemaičių Kalvariją.

2. 1937 m. liepos 9 d. Bebrungėnuose Juozo Mickevičiaus užrašyti Jono Bražinsko, Pranciškaus, gimusio 1886 m. Babrungėnų kaime (Platelių vlsč.) 40 ha ūkininko šeimoje, prisiminimai. J. Bražinskas buvo baigęs Platelių pradžios mokyklą. Jis, kiek pasimokęs privačiai, „daraktorio“ kaime. Daug skaitydavo – gerai skaitė lietuviškai, lotyniškai, rusiškai. Suprasdavo ir vokiškai. Domėjosi ir daug skaitė istorinio turinio knygas. Turėjo gerą atmintį. Mėgo pasakoti apie Lietuvos praeities įvykius. Artimai bendravo su Platelių dvaru, klebonija, valdininkais, pavyzdžiais ūkininkais ir besimokančiais žemaičių jaunuomene. Jonas Bražinskas apie grafą Oktavijų Šuazelį yra skaitęs 1812 m. „Kurjer Wilenski“ išspausdintoje publikacijoje „Būdas Lietuvos dvarininkų“ ir žurnalo „Dzienik Wilenski“ prie-

de. J. Bražinskas daug ką buvo girdėjęs iš senų žmonių apie Platelių grafus Šuazelius.

3. *Tygodnik III ustowany 1880 r.*, Nr. 240, p. 70 (1982 m. buvo saugomas Vilniuje, Knygų rūmuose).

4. Mykolas Brenšteinas. *Biblijoteka Uniwersytetu w Wilnia do roku 1832*, Wilno, 1925.

¹ Mykolas Brenšteinas. „Biblijoteka Uniwersytetu w Wilnia do roku 1832“. Wilno 1925.

² Jungtvių metrika.

³ *Tygodnik Ilustrawany 1880 r.*, Nr. 240 (p. 70, Yra knygų Rūmuose Vilniuje).

⁴ Marijona Zubavičienė Beržoras, 1936 m.

⁵ Jonas Bražinskas.

⁶ Jonas Bražinskas.

⁷ *Drugi exystniace na maistkach J. W. W. Szwazelow – 1815 – 1828 m.*

⁸ *Tas pats.*

⁹ Jonas Bražinskas.

¹⁰ Jonas Bražinskas.

¹¹ *Tas pats.*

¹² *Tas pats.*

¹³ *Tas pats.*

¹⁴ *Tas pats.*

¹⁵ Jonas Bražinskas.

¹⁶ Jonas Bražinskas.

¹⁷ Karolis Prialgauskas.

¹⁸ *Tas pats.*

¹⁹ *Tas pats.*

²⁰ *Tas pats.*

²¹ Karolis Prialgauskas.

²² *Tas pats.*

²³ *Tas pats.*

²⁴ Jonas Bražinskas.

²⁵ Jonas Bražinskas.

²⁶ *Tas pats.*

²⁷ *Tas pats.*

²⁸ *Tas pats.*

²⁹ *Tas pats.*

³⁰ *Tas pats.*

³¹ Karolis Prialgauskas.

³² *Tas pats.*

³³ Jonas Bražinskas.

³⁴ *Tas pats.*

³⁵ Karolis Prialgauskas.

³⁶ 1927 metų Platelių valsčiaus ir Platelių girininkijos statistika.

³⁷ *Tas pats.*

³⁸ *Tas pats.*

³⁹ *Tas pats.*

⁴⁰ *Tas pats.*

⁴¹ Karolis Prialgauskas, trumpai, bendrai 29 -35.

⁴² Jonas Bražinskis.

⁴³ Jonas Bražinskis.

⁴⁴ *Tas pats.*

⁴⁵ Karolis Prialgauskas.

⁴⁶ Jonas Bražinskas.